

*Зореслава-Ольга Лісова,  
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,  
спеціальність 014.01 Середня освіта  
(Українська мова і література),  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка  
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,  
доцент Тетяна Скуратко*

## ОБРАЗ БОГОРОДИЦІ У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ

У наш час спостерігається взаємодія численних буттєвих і ціннісних концепцій, ціннісних орієнтирів. Сьогодні відбуваються докорінні зміни в розстановці соціально-ідеологічних акцентів у розвитку світової цивілізації. Саме тому відчувається гостра потреба нових критеріїв аналізу суперечливого минулого, свідомої оцінки нашої духовної спадщини. У зв'язку з цим надзвичайно актуальною видається проблема функціонування біблійних образів і мотивів в українській літературі.

Дослідженням біблійних образів та мотивів в українському літературознавстві займалися В. Антофійчук, М. Борецький та Н. Онищак, Л. Тарнашинська і В. Брюховецький; І. Ткаченко та інші.

В усі часи українські митці зверталися і звертаються до загальнолюдських ідей та уявлень, в яких вони відкривали джерело гуманізму, віднаходили віру у світло, добро та обґрунтування надії на здійснення віковичних прагнень народу. У буремні часи, часи воєнних лихоліть по-особливому щемно в літературних текстах постає образ Богородиці-заступниці. Так, творчість сучасних поетів, письменників, художників допомагає зберегти живу українську душу, вселяє в серця віру в нашу перемогу. Саме тому, на нашу думку, у сучасному медіапросторі часто зустрічається образ Богоматері, адже біблійні образи та мотиви є тими китами, на яких тримається наша віра, тому вони не втратили своєї актуальності і сьогодні. Звернення до них визначає напрямок і характер духовних та моральних шукань як окремої особистості, так і цілого народу.

Зазначимо, що саме образ Божої Матері належить до вічних образів і є одним із центральних у європейській культурі, оскільки є архетипом жінки-матері, втілює в собі найкращі моральні якості. Ми його сприймаємо як символ духовної чистоти та непорочності.

О. Матушек констатує, що відношення образу Матері Божої до людей визначається суб'єкт-об'єктною формулою (суб'єкт дії – Богородиця, об'єкт – людина). Сферу впливу образу Богородиці на людину фактично позначена необмеженістю. Сюди входить «духовне і тілесне здоров'я, життя і смерть, захист від природних і політичних катаклізмів, заснування монастирів, відновлення зруйнованих святинь і т. ін. При цьому образ присутній або зримо через з'явлення, або за посередництвом ікони. На прагматичному рівні особливо яскраво проглядається гармонійна єдність опозиції «інтернаціональне-національне». В українській літературі другої половини XVII – поч. XVIII століття загальноцерковний образ виступає як національна святиня. Богородиця тут не тільки захисниця людства, а й оборонниця України» [4, с. 5].

Символіка образу Богородиці яскраво простежується в українському письменстві (Т. Шевченко «Марія», І. Франко «Сікстинська Мадонна», «Коляда», Ю. Федькович «Пречиста Діво, радуйся, Маріє!», Л. Українка «Прокляття Рахілі», О. Кобилянська «Мати Божа», «Віщуни», В. Стефаник «Марія», М. Хвильовий «Мати», «Я (Романтика)», Г. Косинка «Мати», У. Самчук «Марія», В. Винниченко «Чорна Пантера і Білий Ведмідь», П. Тичина «Скорбна мати», М. Рильський «Сікстинська мадонна»,

Ю. Клен «Божа Матір», І. Драч «Чорнобильська Мадонна», Л. Костенко «Перш, ніж півень заспіває...», Д. Павличко «Покаянні псалми», Т. Майданович «Рідная мати», Н. Віргуш «Молитва», В. Вовк «Благовіщення», «Гуцульській Матері Божій», «Скорбна Богородиця», цикл «Молебень до Богородиці», О. Пахльовська «Долина храмів», О. Забужко «Казка про калинову сопілку», І. Римарук «Сльоза Богородиці» тощо. Загалом образ Богородиці пройнятий трагізмом і самозреченням, смиренністю і ніжністю. Вважаємо, що саме тому у прозі письменники реалізували його у жанрах житія, апокрифа, роману-хроніки, соціально-психологічної повісті з елементами трагедійності, а в поезії – молитви, сонета, оди, поеми. Проаналізувавши твори українських митців, можемо зробити висновок, що найчастіше образ Богородиці постає як узагальнений образ Матері-Берегині, або ж як новий тип жінки-матері та жінки-особистості.

В образі Богоматері українські митці завжди уособлювали біль і розпач Матері-України. Так, Іван Драч у поемі «Чорнобильська Мадонна» вражаюче змальовує іпостась Чорнобильської Матері – «Хрещатицька Мадонна». Це – збожеволіла від горя молода жінка, яка в часи чорнобильської «негоди» виплодила мертвонароджену дитину: сповита в лахміття лялька («спеленуте ніщо в твоїх руках»), спалено розпухлі груди, губи, запалені в вавках – і нарешті: А хустка збилась так на голові, / Що лисиною світиш, Божа Мати... / Я босий слід твій бачу у траві, / Який боюсь і подихом займати [3, с. 89]. Поліфункціональний образ Матері-Мадонни побудований на майстерно опрацьованих І. Драчем традиціях Т. Шевченка, П. Тичини, М. Хвильового, У. Самчука.

У сучасному медійному просторі образ Богородиці постає надзвичайно часто. Проаналізуємо образ Божої Матері в ЗМІ на матеріалі сучасних молитов Надії Сеньовської, опублікованих у мережі Facebook. На своїй сторінці п. Надія з початку повномасштабного вторгнення росії на нашу землю публікує щодня сучасні молитви, у яких символіка образу Богородиці розкриває високе духовне начало, внутрішню силу, уміння гідно зносити усі випробування і страждання, а також найвищий прояв гуманізму і самопожертви. У текстах Надії Сеньовської образ Матері Божої постає символом нашого заступництва та допомоги у безнадії, віри у перемогу добра, світла, справедливості. Також у новітніх молитвах Надії Сеньовської образ Богородиці асоціюється із образом усіх матерів, які втратили своїх дітей через жорстоку війну, уособленням усіх жінок-добровольців Люди Доброї Волі), матерів-берегинь, які боронять свою сім'ю, дітей, домівку, рідну землю, Україну. Цікавим у цьому контексті видається нам авторський жанр п. Надії – молитва-колискова («Ой люлі-люлі, / мій любий-любий, / мій милий-милий. / Нехай до тебе / не тягнуть руки лихії сили, / хай оминають страшні ракети...»). Образ Богородиці у новітніх молитвах Надії Сеньовської має колоритні українські риси, він певною мірою трансформувався в архетип Матері-України.

Отже, образ Богородиці у сучасному медійному просторі постає надзвичайно часто. Святість, висока духовно-гуманістична семантика образу Матері Божої вимагає від письменників відповідної піднесеності, пафосності, урочистості.

### Список використаної літератури

1. Антофійчук В. І. Євангельські образи в українській літературі ХХ століття. Чернівці: Рута, 2000. 335 с.
2. Бетко І. Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії кінця ХІХ – початку ХХ століть. Українська література в загальноосвітній школі. 1991. № 10. С. 64–71.
3. Драч І. Поеми / Упорядкув. та післямова А. Ткаченка; Передм. М. Жулинського. К.: Генеза, 2006. 512 с.

4. Матушек О. Образ Богородиці в українській літературі другої половини XVII століття. Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. 2015. Вип. 32. С. 169–180.

**Вікторія Мальована,**  
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,  
спеціальність 014.01 Середня освіта  
(Українська мова і література),  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка  
**Науковий керівник** – кандидат філологічних наук,  
доцент **Світлана Бородіца**

### **ЕСЕЇСТИЧНА ЗБІРКА «ВВЕДЕННЯ У БУ-БА-БУ» В. НЕБОРАКА ЯК «ХРОНОПИС» УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ**

Літературна група «Бу-Ба-Бу», утворена трьома легендарними поетами-постмодерністами Ю. Андруховичем, О. Ірванцем, В. Небораком навесні 1985 року, презентувала українській культурі кінця ХХ століття «карнавальний» (Н. Зборовська) дискурс. Їхня зухвала творчість провокувала літературний процес в Україні, що, власне, і потребував радикального оновлення після тривалого панування соцреалізму. Тому Ю. Андруховича (Патріарха), О. Ірванця (Підскарбія) та В. Неборак (Прокуратора) українські літературознавці справедливо називають засновниками бубабізму – синтетичного стильового явища – «карнавального», «необарокового», «сміхового», «іронічно-пародійного» та ін. На нашу думку, його найвідповідніше означив В. Неборак як «бурлескно-балаганно-буфонадний», задекларувавши у дещо несподіваній назві угруповання. Про це він відверто написав у книзі есеїв «Введення у Бу-Ба-Бу: хронопис кінця тисячоліття», що побачила світ у львівському видавництві «Піраміда» 2001 року: «хоч, це може видатися і парадоксальним для невтаємничених, маємо два основні слова-омоніми, що відповідають звукосполученню [бубабу].

1. «Бу-ба-бу» – літературне угруповання в складі Юрія Андруховича, Олександра Ірванця і Віктора Неборак.

2. Бубабу – стиль, найперше, художньої літератури, культивований літературним угрупованням «Бу-Ба-Бу».

Різниця очевидна. Перше слово пишеться зажди з великої літери, через рисочки і в лапках, друге можна писати і з великої, і з маленької літери залежно від його місця в реченні й – обов’язково – разом і без лапок» [2, с. 211].

Пізніше В. Неборак виділяє третє значення («кут зору») «звукосполучення [бубабу]» – «введення» в бурлескно-балаганно-буфонадну дійсність, тобто пострадянську, постмодерністську.

У монографії «Есеїстика українських письменників як феномен літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст.» (2019) Тетяна Шевченко класифікує «Введення у Бу-Ба-Бу: хронопис кінця тисячоліття» як збірку есеїв мемуарного типу. Вона доводить це за її авторською ідейно-тематичною спрямованістю: «Змістовно-тематична межа есею зажди відкрита. Виділяючи збірки за ідейно-тематичним принципом, ми керувалися насамперед панівною дискурсивною заданістю текстів» [3, с. 339]. Сам автор у передмові інтригує: «“Введення у Бу-Ба-Бу” – це ... навіть не спогади про легендарне